

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorczyk

SSN Marta Romańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 maja 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 1 sierpnia 2022 r., I ACa 994/21,
w sprawie z powództwa D.J. i A.J.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,

1) oddala skargę kasacyjną;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powodów, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 5434 (pięć tysięcy czterysta trzydzieści cztery) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku pozwanemu do dnia zapłaty.

Paweł Grzegorczyk

Roman Trzaskowski

Marta Romańska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2022 r., po rozpoznaniu sprawy w następstwie apelacji pozwanego Banku S.A. w W. (dalej – „Bank”), Sąd Apelacyjny w Katowicach, w punkcie pierwszym (1) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 9 czerwca 2021 r. – ustalający, że umowa o kredyt hipoteczny nr [...] sporządzona w dniu 8 stycznia 2008 r. zawarta w dniu 10 stycznia 2008 r. między powodami D.J. i A.J. a Bankiem jest nieważna (pkt 1), zasądzający od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 54.848,90 zł i kwotę 14.490,10 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktów procentowych, licząc od dnia 8 maja 2020 r. do dnia zapłaty (pkt 2) i rozstrzygający o kosztach postępowania (pkt 3) – w punkcie 2. o tyle, że orzeczone w nim odsetki ustawowe za opóźnienie zasądził do dnia 15 lipca 2021 r. oraz zastrzegł pozwanemu prawo powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia dopóki powodowie nie zaoferują mu zwrotu otrzymanego świadczenia w kwocie 170.000 zł albo nie zabezpieczą roszczenia o jego zwrot, a w pozostałej części powództwo oddalił, w punkcie drugim (2) oddalił apelację w pozostałej części, a w punkcie trzecim (3) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Okoliczności sprawy istotne na obecnym etapie postępowania – z uwzględnieniem utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowanych w takiej walucie) oraz treści zarzutów kasacyjnych – przedstawiały się następująco:

W dniu 8 stycznia 2008 r. strony zawarły umowę kredytu hipotecznego nr [...] („Umowa”) w kwocie 170.000 zł, indeksowanego do franka szwajcarskiego („CHF”), na okres 30 lat, ze zmiennym oprocentowaniem, którego wysokość stanowiła sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M oraz stałej marży w wysokości 1,2%.

W Umowie lub stanowiącym jej integralną część regulaminie kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku S.A. („Regulamin”) postanowiono m.in., że:

- kredyt jest przeznaczony na zakup mieszkania w budowie od dewelopera;

- kwota wypłacona w złotych będzie przeliczana na CHF zgodnie z kursem kupna CHF według tabeli kursów walut obcych obowiązującej u pozwanego w dniu uruchomienia kredytu lub transzy (§ 2 ust. 2 Umowy);

- kredytobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych co oznacza, iż w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie wówczas wysokość miesięcznej raty kapitałowo-odsetkowej (§ 6 ust. 2 Umowy);

- kredytobiorcy zobowiązując się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w PLN, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z tabelą kursów walut obcych banku (§ 7 ust. 1 Umowy);

- w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczana będzie według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w banku na podstawie obowiązującej w banku tabeli kursów walut obcych z dnia spłaty (§ 8 ust. 1 Regulaminu).

Powodowie nie mieli wpływu na ustalenie sposobu przeliczenia wypłaconej im kwoty kredytu w PLN na walutę indeksacji według kursu kupna takiej waluty obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia kredytu ani na ustalenie sposobu przeliczenia rat spłaty kredytu wyrażonych w walucie indeksacji na PLN.

W dniu 27 lutego 2015 r. strony zawarły aneks do umowy, na mocy którego kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kredytu w walucie, do której kredyt był indeksowany.

W okresie od zawarcia Umowy do dnia 18 stycznia 2020 roku powodowie spłacili 71.900 złotych oraz 14.490,10 CHF.

Oceniając żądanie pozwu, Sady obu instancji były zgodne, że powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności Umowy, gdyż tylko taki wyrok jest w stanie trwale i zupełnie usunąć stan niepewności prawnej między stronami w związku z tą Umową w kontekście świadczeń, które powodowie mieli spełnić w przyszłości i zabezpieczenia spłaty kredytu hipoteką kaucyjną.

Zgadzały się również co do abuzywności postanowień wprowadzających do Umowy ryzyko kursowe oraz określających zasady przeliczania kursów walut w tabelach kursowych ustalanych przez Bank, a więc klauzul zawartych w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 Umowy oraz § 8 ust. 3 Regulaminu. Wprawdzie postanowienia Umowy dotyczące indeksacji (zasad przeliczania zobowiązań stron i ustalania kursów waluty obcej) stanowiły klauzule określające główne świadczenia stron (*essentialia negotii* umowy kredytu indeksowanego), jednakże nie były sformułowane jednoznacznie. Nie były też indywidualnie negocjowane, co wynikało już z samego sposobu zawarcia Umowy - opartej o treść stosowanego przez Bank wzorca umowy. Ponadto nie wystarczy tu potencjalna, hipotetyczna możliwość pertraktacji, a konieczne jest wspólne ustalenie ostatecznego brzmienia klauzul umownych, w wyniku rzetelnych negocjacji, w ramach których konsument ma realny wpływ na treść kontraktu. Postanowienia te zaś kształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały ich interesy, stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary i powodując znaczącą nierównowagę wynikających z Umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla powodów.

W kwestii ryzyka kursowego Sądy stwierdziły, że Bank nie przedstawił dowodów, które wskazywałyby na przekazanie powodom informacji pozwalających realnie ocenić zakres ryzyka kursowego w wieloletniej perspektywie oraz jego wpływ na stan zadłużenia i rzeczywisty koszt kredytu. W konsekwencji trzeba uznać, że pozwany nie zrealizował należycie, ze szczególną starannością, obowiązku informacyjnego w zakresie tego ryzyka. Wymagało to udzielenia pełnej informacji o ryzyku zarówno w odniesieniu do wysokości raty, jak i kapitału pozostałego do spłaty - możliwej do uzyskania w dacie zawarcia Umowy. Niewystarczające było założenie, że każdy rozważny kredytobiorca jest świadomy, iż kursy walut są zmienne, gdyż istotne jest nie to, że kursy walut ulegają zmianie, a to, jakie są skutki takich zmian dla wysokości świadczeń stron oraz jakie są ich granice. Niedopuszczalne jest też udzielanie informacji opartych o stwierdzenie, że określona waluta jest walutą stabilną, gdyż to nie od stabilności tej waluty, a od stabilności waluty, w której kredytobiorcy osiągają dochody, zależy skala przyjmowanego przez nich ryzyka walutowego. Tymczasem Bank nie odwołał się do kursów historycznych, nie zwrócił powodom uwagi na możliwość radykalnego wzrostu kursu walutowego

w krótkim przedziale czasowym, a taki właśnie wniosek winien płynąć z analizy tego rodzaju kursów.

Z kolei nieuczciwy charakter postanowień określających zasady przeliczania kursów walut polegał, zdaniem Sądu odwoławczego, na przeliczeniu wysokości zobowiązania kredytobiorcy z waluty polskiej na walutę CHF po raz pierwszy przy uruchomieniu kredytu przez wypłatę kwoty, a następnie każdorazowo przy spłacie rat kredytu. Takie ukształtowanie treści Umowy nie spełniało wymagań przewidzianych w art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (w dacie zawarcia Umowy tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm.; dalej – „Prawo bankowe”), gdyż nie określało w sposób jednoznaczny kwoty kredytu, którą z dnia zawarcia Umowy powodowie zobowiązani byli zwrócić, a ustalenie wysokości zobowiązania miało nastąpić dopiero w dacie uruchomienia kredytu. Nadto do przeliczenia dokonywanego przy wypłacie kredytu stosowany był kurs kupna CHF, a przy przeliczaniu wysokości spłacanych rat, jak również w przypadku przedterminowej spłaty całości czy części rat - kurs sprzedaży tej waluty. Abuzywny charakter miał również wskazany w tych postanowieniach umownych mechanizm przeliczania kwoty kredytu i ustalania wysokości rat kredytowych oparty o kurs CHF ustalany przez pozwanego. Prawo Banku do ustalania kursu waluty nieograniczone skonkretyzowanymi, obiektywnymi kryteriami zmian, świadczy o braku właściwej jednoznaczności (przejrzystości i jasności) postanowienia umownego, który uniemożliwia konsumentowi przewidzenie na podstawie transparentnych i zrozumiałych kryteriów wynikających dla niego z umowy konsekwencji ekonomicznych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez Bank kursów waluty, pozostawiający mu swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną.

Sądy *meriti* jednolicie oceniły też, że bezskuteczność klauzul wprowadzających do Umowy ryzyko kursowe oraz opartych o kurs waluty CHF w tabelach kursowych ustalanych przez pozwany Bank powoduje całkowitą nieważność Umowy. Wyeliminowanie bowiem ryzyka kursowego,

charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością. Sąd Apelacyjny zwrócił przy tym uwagę, że zastąpienie przedmiotowych klauzul przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym jest dopuszczalne tylko wtedy, gdyby stwierdzenie nieważności nieuczciwego warunku zobowiązywało sąd do unieważnienia umowy w całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, w związku z czym unieważnienie to skutkowałoby niejako ukaraniem konsumenta. Tymczasem *in casu* nie sposób przyjąć, aby stwierdzenie nieważności Umowy na skutek abuzywności postanowienia nakładającego na konsumenta ryzyko kursowe mogłoby być dla tego konsumenta niekorzystne. Ponadto na rozprawie w dniu 28 maja 2021 r. powodowie oświadczyli, że podtrzymują żądanie stwierdzenia nieważności umowy jako korzystniejsze i że są świadomi skutków nieważności Umowy i rozliczenia wzajemnych świadczeń.

Sąd drugiej instancji zwrócił też uwagę, że sięgnięcie do przepisów umożliwiających odwołanie do kursu średniego NBP (np. do art. 358 § 2 k.c.) nie usuwałoby z Umowy postanowień abuzywnych, te bowiem nie odnoszą się wyłącznie do zasad ustalania przez Bank kursu CHF i zagadnienia *spreadu*, lecz do kwestii zasadniczej - ryzyka walutowego wiążącego się z samym faktem związania konsumenta kredytem walutowym. Abuzywności spornych postanowień nie mogło też uchylić wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. zmieniającej ustawę Prawo bankowe (Dz. U. 2011, nr 165, poz. 984; tzw. ustawa antyspreadowa).

W konsekwencji Sądy zgodnie przyjęły, że powodowie mogli domagać się zwrotu kwot, jakie świadczyli w ramach wykonania nieważnej Umowy w oparciu o art. 405 w związku z art. 410 § 1 i 2 k.c.

Uwzględniając podniesiony w toku postępowania apelacyjnego zarzut zatrzymania, Sąd odwoławczy skorygował rozstrzygnięcie pierwszoinstancyjne w odniesieniu do odsetek.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł Bank, zaskarżając go w części oddalającej apelację oraz związanego z tym rozstrzygnięcia co do zmiany wyroku i zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie do dnia 15 lipca 2021 r. oraz zastrzeżenia pozwanemu prawa powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia dopóki powodowie nie zaoferują mu zwrotu otrzymanego świadczenia w kwocie 170.000,00 zł albo nie zabezpieczą roszczenia o jego zwrot (pkt 1 wyroku częściowo), a także rozstrzygnięcia o kosztach procesu (pkt 3 wyroku). Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1, 2 i 3 k.c. w związku z art. 3 ust. 1, z art. 4 ust. 2 i z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, a także art. 385 § 2 k.c. i art. 65 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 385² k.c., art. 358 § 2 w związku z art. 3 k.c. oraz art. 385² k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 1 i 2 k.c. oraz art. 4 w związku z art. 1 pkt 1 a i b ustawy antyspreadowej w związku z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 1 i 2 w związku z art. 58 § 1 k.c. i z art. 69 ust. 1 i ust. 2 Prawa bankowego, art. 410 § 1 i 2 w związku z art. 405 k.c., art. 189 k.p.c., art. 455 w związku z 481 § 1 i z art. 385¹ § 1 k.c., jak również naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 386 § 4 k.p.c., art. 130 § 1, art. 130 § 2 oraz art. 130^{1a} § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i z art. 13a, art. 25a oraz art. 3 ust. 2 pkt. 1a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania w tej części i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzucane w skardze kasacyjnej naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. miało polegać na nieuchyleniu przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu Okręgowego i nieprzekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w celu uzupełnienia braków formalnych modyfikacji powództwa, a naruszenie art. 130 § 1, art. 130 § 2 oraz art. 130^{1a} § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i z art. 13a, art. 25a oraz art. 3 ust. 2 pkt. 1a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

– na nieprawidłowym uznaniu, że pismo powodów z dnia 28 października 2020 r. zawierające modyfikację powództwa i powodujące wzrost wartości przedmiotu sporu nie podlegało opłacie sądowej (stałej w wysokości 30 zł), a nadto iż prawidłowo wskazano w nim wartość przedmiotu sporu - a tym samym prawomocne uwzględnienie roszczenia dochodzonego pismem, które powinno podlegać zwrotowi.

Jednakże wbrew sugestii pozwanego należy stwierdzić, że nawet gdyby w sprawie doszło do sygnalizowanych przezeń uchybień, pozostawałoby to bez wpływu na rozstrzygnięcie i nie mogło uzasadniać uwzględnienia skargi z tej przyczyny. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że braki formalne pozwu, a także uchybienia związane z opłaceniem zgłoszonego żądania, podlegają uzupełnieniu w trybie i pod rygorem wskazanymi w art. 130 - 130³ k.p.c. jedynie na wstępnym etapie postępowania, który kończy doręczenie pozwu stronie przeciwnej. Przyjęto też, że sąd apelacyjny nie może stosować powyższych przepisów i zwrócić pozwu w zakresie roszczeń rozpoznanych i osądzonych przez Sąd pierwszej instancji. Nadanie bowiem sprawie biegu wywołuje takie skutki, jakby uchybień nie było i uniemożliwia na późniejszym etapie wyciągnięcie z faktu nieopłacenia określonych żądań pozwu negatywnych dla strony konsekwencji. Natomiast uchybienia sądu w zakresie poboru i kontroli uiszczania kosztów sądowych mogą być zniwelowane po prawomocnym zakończeniu postępowania na podstawie art. 108¹ k.p.c. (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2010 r., I CSK 555/09, niepubl. i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2019 r., I CSK 109/18, niepubl.). Sankcji za brak wniesienia należnej opłaty sądowej od pozwu nie przewiduje również ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, więc także przepisy tej ustawy nie pozwalają na etapie postępowania apelacyjnego dokonać zwrotu pozwu albo uchylić orzeczenia Sądu pierwszej instancji w celu dokonania jego zwrotu lub wezwania do uiszczenia opłaty od pozwu (albo części roszczeń, od których nieuiszczono należnej opłaty).

Stwierdzając niedozwolony charakter spornych postanowień Umowy oraz jej nieważność (trwałą bezskuteczność), Sąd Apelacyjny miał w istocie na względzie

dwie przyczyny abuzywności, piętnując zarówno pozostawienie Bankowi dowolności w zakresie określania kursu CHF (klausule *spreadu* walutowego), a tym samym wysokości świadczeń stron, jak i nieprawidłowe obciążenie powodów ryzykiem walutowym. W tej sytuacji uznanie stanowiska Sądu odwoławczego za prawidłowe i oddalenie zarzutów w odniesieniu do jednej z tych przyczyn, dezaktualizuje potrzebę rozpatrywania zarzutów dotyczących drugiej przyczyny. Biorąc przy tym pod uwagę, że Sąd odwoławczy za zasadniczą przyczynę abuzywności uznał wadliwe obciążenie powodów ryzykiem walutowym, należy najpierw ocenić zarzuty i prawidłowość stanowiska Sądu w tym właśnie zakresie, co obejmuje także stwierdzone następstwo abuzywności klauzuli w postaci nieważności Umowy i związanych z tym roszczeń restytucyjnych.

Zarzuty skarżącego zmierzające do poważenia tezy o abuzywności klauzuli ryzyka walutowego (klauzuli indeksacyjnej) i związanym z nią upadku Umowy, zasadzają się na twierdzeniu, że klauzula ta określa główne świadczenie stron, jest jednoznaczna (powodom udzielono informacji pozwalających im na oszacowanie istotnych konsekwencji ekonomicznych Umowy), a nadto została indywidualnie uzgodniona. Nie kształtuje też praw i obowiązków powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, nie narusza, zwłaszcza rażąco, ich interesów, a ryzyko kursowe przyjęte przez kredytobiorcę rekompensowane było dodatkowymi korzyściami (niższym oprocentowaniem). Ponadto, w ocenie Banku, nie można było uznać Umowy za nieważną bez uprzedniego poinformowania konsumenta przez sąd „w sposób obiektywny i wyczerpujący” o konsekwencjach prawnych, jakie może pociągnąć za sobą uznanie warunku za abuzywny i skutków nieważności umowy oraz bez poczynienia ustaleń, czy powodowie mają realną świadomość skutków tejże nieważności (powołanie się na pouczenie pełnomocnika konsumenta jest niewystarczające), ani bez dokonania przez Sąd własnej oceny, z jakimi skutkami dla konsumenta wiąże się uznanie Umowy za trwale bezskuteczną (nieważną) i czy skutki te są dlań niekorzystne. W konsekwencji nie było podstaw do zastosowania art. 410 § 1 i § 2 w związku z art. 405 k.c., skoro świadczenia spełnione przez powodów miały podstawę w łączącym strony stosunku prawnym.

Niezależnie od tego pozwany zakwestionował interes prawny powodów w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, jak również pogląd, że samo

wniesienie pozwu kredytobiorców, w którym dochodzą oni roszczeń z powołaniem na abuzywność postanowień, powinno zostać uznane za powodujące zaistnienie po stronie przedsiębiorcy opóźnienia w spełnieniu świadczenia.

Rozpatrując te kwestie, należy stwierdzić, że nie nasuwa zastrzeżeń stanowisko Sądu odwoławczego co do tego, że postanowienia Umowy nie były indywidualnie negocjowane. Zgodnie bowiem z utrwalonym i trafnym orzecznictwem Sądu Najwyższego, dokonanie przez konsumenta wyboru między różnego rodzaju umowami oferowanymi przez bank (w tym wybór kredytu indeksowanego do waluty obcej - CHF, a nie kredytu złotowego) nie stanowi formy indywidualnego uzgodnienia postanowień umowy w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c., nie świadczy bowiem o rzeczywistym wpływie konsumenta na treść postanowień umowy, którą wiąże się z bankiem (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, niepubl., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2023 r., I CSK 6388/22, niepubl., z dnia 5 października 2023 r., I CSK 420/23, niepubl. i z dnia 9 sierpnia 2024 r., I CSK 1807/23 i I CSK 1849/23, niepubl.). Istotne jest to, czy konsument wywarł rzeczywisty wpływ na treść konkretnego postanowienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.), czego pozwany *in casu* nie wykazał, a powinien, zważywszy, że chodziło o postanowienia umowne o charakterze wzorcowym.

Trzeba też zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego - z odwołaniem do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - negatywnie ocenia się, tak jak uczynił to *implicite* Sąd Apelacyjny, obciążenie kredytobiorcy ryzykiem walutowym, o którym nie został należycie uprzedzony (por. zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. i tam omówiony wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza, oraz z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22). Wywodząc, że warunkiem *sine qua non* jednoznaczności klauzuli indeksacyjnej (ryzyka) nie jest określenie sposobu ustalania kursu wymiany, skarżący pomija, że to właśnie zakres udzielonych konsumentowi informacji o ryzyku walutowym decyduje, czy klauzula ryzyka była transparentna. *In casu* zaś Sądy

zgodnie oceniły, że informacje te były niewystarczające dla zapewnienia powodowi możliwości należytej oceny podejmowanego ryzyka. Ocena ta odpowiada utrwalonej już linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, z której wynika, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym, co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczało jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W szczególności Sąd Najwyższy trafnie zastrzegał m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23). Kryteria te zostały uszczegółowione w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, gdzie wskazano, że kluczowe znaczenie ma uświadomienie konsumentowi, iż silna deprecjacja waluty krajowej może pociągać za sobą konsekwencje trudne do udźwignięcia przez konsumenta. Zdaniem Sądu prawidłowa informacja powinna uwzględniać kilka istotnych elementów. Przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należyłą powagą - że ryzyko silnej deprecjacji jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej (*in casu* Umowa była zawarta na 30 lat) i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne). Wymaganiu temu nie czyni zadość np. podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahanach waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy, wywołując wrażenie o jedynie hipotetycznym charakterze zagrożeń. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna

(przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolność do spłacania kredytu. Wymagana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej informacja co do tego, że konsekwencje silnej deprecjacji mogą być trudne do udźwignięcia dla konsumenta, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na wysokość zadłużenia czy nawet rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości – stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. Jeżeli Umowa przewiduje mechanizmy ograniczające czy łagodzące ryzyko kursowe, konsument powinien być też odrębnie poinformowany o zasadzie ich działania (np. czy może żądać przewalutowania kredytu) i krokach, które powinien podjąć w celu skorzystania z nich (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl.). W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Natomiast w wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził, że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także

przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu.

W świetle poczynionych w sprawie i wiążących w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.) ustaleń nie można uznać, że przesłanki te zostały *in casu* spełnione. Przeciwnie, z ustaleń tych wynika, że powodowie nie zdawali sobie sprawy ze skali ryzyka walutowego.

Nie można zgodzić się z sugestią skarżącego, że *in casu* ryzyko ponoszone przez powodów było kompensowane przez korzystniejsze oprocentowanie kredytu indeksowanego w porównaniu ze złotowym. Wbrew argumentacji Banku dla oceny abuzywności klauzuli ryzyka walutowego kluczowe jest nie to, czy indeksacja wiązała się dla kredytobiorców z pewnymi korzyściami, lecz to, czy korzyści te (w szczególności korzystne oprocentowanie kredytu) już *ab initio* gwarantowały zrównoważenie ryzyka walutowego (co do niższego oprocentowania por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl. oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-102), a wywody Banku zawarte w skardze kasacyjnej – pomijając ich gołosłowność - nie wskazują, by tak rzeczywiście było. Zwłaszcza w konfrontacji z jednolitą linią orzecniczą, z której wynika, że korzyści związane z niższym oprocentowaniem kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowane w tej walucie) *de facto* nie równoważyły (i nie mogły zrównoważyć) negatywnych następstw ziszczenia się ryzyka walutowego.

Skarżący nie zdołał także wykazać, że Umowa może obowiązywać bez abuzywnej klauzuli ryzyka walutowego. Sąd Najwyższy wielokrotnie i przekonująco wyjaśniał już, że bez takiej klauzuli umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może być utrzymana, w tym jako zwykły kredyt złotowy (oprocentowany w sposób charakterystyczny dla kredytów w walucie obcej albo kredytów złotówkowych), gdyż byłoby to równoznaczne z tak daleko idącym jej przekształceniem, iż należałoby ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021,

z. B, poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22, niepubl., z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22, niepubl., z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22, niepubl., z dnia 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22, niepubl., z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22 i II CSKP 701/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22, niepubl., z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl. oraz z dnia 3 grudnia 2024 r., II CKSP 1803/22). Ponadto przypisanie zasadniczego znaczenia nieprawidłowemu obciążeniu powodów nieograniczonym ryzykiem walutowym wyjaśnia, dlaczego upadek Umowy (jej nieważność) nie może być postrzegany jako zastosowanie nieproporcjonalnej sankcji. Obciążenie takie bowiem może powodować – i w praktyce powodowało – bardzo poważne, negatywne konsekwencje majątkowe dla kredytobiorców. Z tego względu, a także ze względu na pożądane oddziaływanie prewencyjne sankcji, w orzecznictwie uznaje się, że nieważność umowy kredytu nie jest nieproporcjonalne (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2025 r., II CKSP 81/23 i II CSKP 2169/22, niepubl., z dnia 30 maja 2025 r., II CSKP 168/23, niepubl.).

Zaaprobowanie stanowiska Sądu Apelacyjnego co do abuzywności klauzuli ryzyka walutowego obciążającej powodów w niedopuszczalny sposób tym ryzykiem i niemożności utrzymania Umowy bez tej klauzuli, sprawia, że bezprzedmiotowe – pozbawione wpływu na rozstrzygnięcie sprawy - stało się rozważanie zarzutów skarżącego, zmierzających w szczególności do zakwestionowania tezy o abuzywności klauzul odsyłających do kursów ustalanych w Tabelach kursowych Banku i możliwości ich zastąpienia odwołaniem do kursu rynkowego albo kursu średniego NBP, jak również powołujących się na przewidzianą w Umowie możliwość

spląty kredytu w CHF oraz sanujący skutek ustawy antyspreadowej. Nawet bowiem częściowe przyznanie pozwanemu racji co do tych kwestii, w żaden sposób nie rozwiązywałoby problemu niedopuszczalnego obciążenia powodów ryzykiem walutowym (nie wyłączało tego ryzyka).

Jedynie zatem ubocznie warto zauważyć, że stanowisko Sądu odwoławczego co do abuzywności klauzul spreadowych pozostaje w pełnej zgodzie z utrwaloną judykaturą Sądu Najwyższego, z której wynika, iż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, niepubl., z 19 września 2018 r., I CNP 39/17, niepubl., z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, niepubl., z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, niepubl., z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl., z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl., z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, niepubl., z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67 i n., z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, niepubl., z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

Zapatrywanie to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, dotyczącym postanowień dyrektywy 93/13, a w szczególności w wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, A. S.A., dotyczącym postanowienia zastrzeżonego w umowie kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego przewidującego, że raty kredytu są wyrażone w walucie obcej i w dniu wymagalności pobierane są z rachunku bankowego kredytobiorcy, według kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec dnia roboczego

poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (pkt 19). Przypominając, że przewidziane w art. 5 dyrektywy 93/13 wymaganie przejrzystości postanowień umownych musi podlegać wykładni rozszerzającej i nie może zostać zawężone do ich prostego i zrozumiałego charakteru pod względem formalnym i gramatycznym (pkt 41), Trybunał zwrócił tam uwagę, iż w przypadku spornej klauzuli indeksacyjnej problem dotyczy nie tyle jej jednoznaczności, ile niewskazania sposobów ustalania kursu wymiany stosowanego do obliczenia rat spłaty, gdyż nie precyzuje ona wszystkich czynników uwzględnianych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany stosowanego przy obliczaniu rat spłaty kredytu hipotecznego (pkt 47-48). We wcześniejszym swym orzecznictwie zaś wyjaśnił, że dla poszanowania wymogu przejrzystości zasadnicze znaczenie ma kwestia, czy umowa kredytu przedstawia w sposób przejrzysty powód i szczególne cechy mechanizmu zamiany waluty obcej, a także stosunek pomiędzy tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach umowy, tak aby konsument był w stanie zrozumieć, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (pkt 49). Istotne jest zatem to, czy w świetle całokształtu istotnych okoliczności faktycznych, w tym reklamy i informacji dostarczonych przez kredytodawcę w ramach negocjacji danej umowy kredytu, właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i racjonalny przeciętny konsument może nie tylko dowiedzieć się o istnieniu wahań kursów wymiany ogólnie obserwowanych na rynku walutowym, ale również oszacować - potencjalnie istotne - konsekwencje ekonomiczne, jakie ma dla niego zastosowanie kursu sprzedaży przy obliczaniu rat kredytu, którymi zostanie ostatecznie obciążony, a w rezultacie także całkowity koszt zaciągniętego przez siebie kredytu (pkt 50). Wprawdzie Trybunał dostrzegł, że kurs wymiany zmienia się w długim okresie i w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej na okres 40 lat kredytodawca nie może przewidzieć zmiany obciążenia finansowego, jakie może pociągnąć za sobą mechanizm indeksacji przewidziany w umowie (pkt 51), jednakże stwierdził, iż okoliczność ta nie może uzasadniać niewskazania w postanowieniach umowy oraz w ramach informacji dostarczonych przez przedsiębiorcę w trakcie negocjacji umowy kryteriów stosowanych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany mającego zastosowanie do obliczania rat spłaty, co umożliwiłoby konsumentowi określenie w każdej chwili tego

kursu wymiany (pkt 53). Konsument bowiem musi móc zrozumieć, do czego się zobowiązuje, zwłaszcza co do sposobu obliczenia rat spłaty kredytu, który zaciąga (pkt 54). W rezultacie Trybunał stwierdził, że art. 5 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę (pkt 55, teza). Przypominając również, że przestrzeganie wymagania transparentności postanowienia stanowi jeden z czynników, które sąd krajowy powinien wziąć pod uwagę przy dokonywaniu oceny abuzywności tego postanowienia na podstawie art. 3 ust. 1 tej dyrektywy 93/13 (pkt 58), Trybunał zasugerował, iż przedmiotowe postanowienie dotyczące indeksacji, niepozwalające konsumentowi na samodzielne określenie w każdej chwili kursu wymiany stosowanego przez przedsiębiorcę, ma abuzywny charakter (pkt 64). Zastrzegł przy tym, że badanie, czy istnieje znaczna nierównowaga wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, nie może ograniczać się do ekonomicznej oceny o charakterze ilościowym, dokonywanej w oparciu o porównanie z jednej strony całkowitej kwoty transakcji będącej przedmiotem umowy, a z drugiej strony kosztów, które zgodnie z tym warunkiem obciążają konsumenta. Znacząca nierównowaga może bowiem wynikać z samego faktu wystarczająco poważnego naruszenia sytuacji prawnej, w której konsument, jako strona danej umowy, znajduje się na mocy właściwych przepisów krajowych, w postaci czy to ograniczenia treści praw, które zgodnie z rzeczonymi przepisami przysługują mu na podstawie tej umowy, czy to przeszkody w ich wykonywaniu, czy też nałożenia na niego dodatkowego obowiązku, którego nie przewidują normy krajowe” (pkt 65-66; por. też np. wyroki Trybunału z dnia 27 stycznia 2021 r., C-229/19 i C-289/19, *Dexia Nederland*, pkt 49, z dnia 13 października 2022 r., C-405/21, *Nova Kreditna Banka Maribor*, pkt 22, z dnia 21 września 2023 r., C-139/22, *mBank (Polski rejestr klauzul niedozwolonych)*, pkt 54 oraz postanowienie

Trybunału z dnia 30 maja 2024 r., C-325/23, Deutsche Bank Polska, pkt 58-59, 69-71). W ujęciu Trybunału abuzywność postanowienia sugeruje to, że konsumenci nie zostali uprzedzeni o dodatkowej korzyści Banku wynikającej z przeliczeń, jak również to że korzyść ta nie ma żadnego ekwiwalentu (por. postanowienie Trybunału z dnia 18 października 2023 r., C-117/23, Eurobank Bulgaria, pkt 48-50, teza).

Sąd Najwyższy zwracał też uwagę, że bez postanowień określających sposób wyznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia złotych na franki szwajcarskie i na odwrót (bez uzupełnienia związanej z tym luki), klauzule przewidujące indeksację (ucieleśniające też ryzyko walutowe), w ogóle nie mogą wywrzeć skutku (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22, niepubl., z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22, niepubl., z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22, niepubl., z dnia 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22, niepubl., z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22 i II CSKP 701/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22, niepubl. oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.). Właśnie dlatego w orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę na ścisłe powiązanie klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli spreadowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 28

października 2022 r., II CSKP 902/22 i II CSKP 910/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22, z dnia 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22, z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i II CSKP 1753/22 oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

Konsekwencją zaakceptowania stanowiska Sądu Apelacyjnego co do nieważności Umowy, jest także bezzasadność zarzutu naruszenia art. 410 § 1 i 2 w związku z art. 405 k.c., zasadzającego się na tezie, że Umowa była ważna (a zatem świadczenia konsumenta nie były bezpodstawne).

Utrwalonej judykatury Sądu Najwyższego nie uwzględnia również zarzut naruszenia art. 189 k.p.c., którego skarżący dopatrywał się w przyjęciu, że powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności Umowy, mimo iż przysługiwało im dalej idące roszczenie o zapłatę. W judykaturze tej bowiem nie budzi już wątpliwości, że dopuszczalne jest wystąpienie z żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku kredytu ze względu na nieważność umowy kredytu, nawet jeżeli stronie przysługuje roszczenie o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie tej umowy (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, niepubl., z dnia 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, niepubl., z dnia 20 marca 2024 r., II CSKP 401/23, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.; por. też wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 77, gdzie wskazano, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w orzecznictwie, które w celu uwzględnienia wytoczonego przez konsumenta powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku w umowie zawartej z przedsiębiorcą wymagają dowodu na istnienie interesu prawnego, w sytuacji gdy uznaje się, że taki interes nie istnieje, jeżeli konsumentowi przysługuje powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może on powołać się na tę bezskuteczność w ramach obrony przed powództwem wzajemnym w przedmiocie wyegzekwowania wykonania zobowiązania wytoczonym przeciwko niemu przez tego przedsiębiorcę na podstawie tego warunku.).

Zamierzonego przez pozwanego skutku nie może również osiągnąć zarzut naruszenia art. 455 w związku z art. 481 § 1 i z art. 385¹ § 1 k.c., które miało polegać na przyjęciu, iż samo wniesienie pozwu Kredytobiorcy, w którym dochodzi on roszczeń z powołaniem na abuzowność postanowień, powinno zostać uznane za powodujące zaistnienie po stronie przedsiębiorcy opóźnienia w spełnieniu świadczenia i tym samym nieuwzględnieniu właściwości zobowiązania, którą zgodnie z Uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie III CZP 6/21 należy wyklądać w ten sposób, iż wymagalność świadczenia zostaje zdeterminowana przez złożenie przez konsumenta oświadczenia o świadomości skutków nieważności Umowy Kredytu - a w konsekwencji błędne określenie momentu naliczania odsetek za opóźnienie od pozwanego. W tym kontekście trzeba przypomnieć, że Sąd Najwyższy wyjaśniał już wielokrotnie, od jakiej chwili uzasadnione jest rozpoczęcie naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego z tytułu nienależnego świadczenia wynikającego z nieważności umowy kredytu na skutek abuzowności klauzul indeksacyjnych i czy niezbędne jest wyrażenie przez konsumenta zgody na taką nieważność, po uprzednim pouczeniu konsumenta o skutkach takiej nieważności. W szczególności w wyroku z dnia 3 grudnia 2024 r. (II CKSP 1803/22, niepubl.) Sąd Najwyższy przypominał, że z aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wynika, iż możliwość żądania odsetek za opóźnienie powinna wiązać się z żądaniem przez konsumenta zwrotu kwot zapłaconych w wykonaniu nieważnej umowy i upływem terminu do zapłaty (por. wyrok z dnia 14 grudnia 2023 r., C-28/22, Getin Noble Bank (Termin przedawnienia roszczeń restytucyjnych), pkt 71-72, 85-87 oraz postanowienie z dnia 8 maja 2024 r., C-424/22, Santander Bank Polska, pkt 37). Sąd Najwyższy wyjaśnił też, że nic innego nie wynika z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21. Nie wynika z niej w żadnej mierze, że możliwość wystąpienia przez konsumenta z takim żądaniem zależy od prawomocnego stwierdzenia nieważności albo złożenia przez niego „sformalizowanego” oświadczenia (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023 r., C-140/22, mBank (Oświadczenie konsumenta), pkt 56-61, 65, gdzie wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż w kontekście uznania

nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, że jest świadomy, iż nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, i konsekwencji tego uznania nieważności, i że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną; por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 maja 2024 r., C-348/23, KCB i MB przeciwko BNP Paribas Bank Polska S.A., pkt 35 i teza). W uchwale wskazano, że kredytodawca może żądać zwrotu swego świadczenia jako nienależnego dopiero od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. Chwilą tą jest odmowa potwierdzenia przez konsumenta klauzuli abuzywnej (bez której umowa nie może obowiązywać) albo upływ rozsądnego terminu do jej potwierdzenia, przy czym wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, może być uznane za dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadzącą do jej trwałej bezskuteczności (nieważności). Wprawdzie zastrzeżono, że taka ocena jest uzasadniona wtedy, gdy owemu żądaniu towarzyszy wyraźne oświadczenie konsumenta, potwierdzające otrzymanie wyczerpującej informacji, jednakże nie oznaczało to, iż chodzi tu o jakieś „sformalizowane” oświadczenie przed sądem. Wymaganiu temu czyniłoby zadość również proste oświadczenie, także pozasądowe, że konsument jest świadomy konsekwencji upadku umowy i to nawet – za czym przemawia zasada *volenti non fit iniuria* czy też akceptacja dla reguły działania na własne ryzyko - przy założeniu, iż oświadczenie to nie odpowiada rzeczywistości. Zważywszy ponadto, że w świetle aktualnego orzecnictwa powołanie się przez konsumenta na nieważność umowy kredytu indeksowanego jest dlań w praktyce niemal zawsze korzystne (choćby ze względu na brak obowiązku zapłaty bankowi jakiegokolwiek innego świadczenia niż zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy kredytu oraz odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia

wezwania do zapłaty – por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Bank M. (Skutki uznania umowy za nieważną), pkt 78-82, 84, teza, oraz postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 11 grudnia 2023 r., C-756/22, Bank Millennium, pkt 29, teza, i z dnia 12 stycznia 2024 r., C-488/23, Naniowski, pkt 24-25, teza), a tym samym ryzyko związane z błędną oceną tej kwestii i ewentualnymi próbami uchylecia się od skutków błędnej decyzji jest znikome, można przyjąć co najmniej domniemanie, iż żądając zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie takiej nieważnej umowy, kredytobiorca-konsument dysponuje informacjami niezbędnymi dla oceny swej decyzji. Oznacza to, przynajmniej co do zasady, że już samo wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, stanowi dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadząc do jej trwałej bezskuteczności (nieważności; por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023 r., C-140/22, mBank (Oświadczenie konsumenta), pkt 56, 59, 65, gdzie wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną (por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 maja 2024 r., C-348/23, KCB i MB przeciwko BNP Paribas Bank Polska S.A., pkt 35 i teza). W okolicznościach zaś niniejszej sprawy Sąd pierwszej instancji zasądził odsetki – a Sąd odwoławczy skorygował to tylko w zakresie daty końcowej naliczania odsetek ze względu na

uwzględnienie zarzutu zatrzymania - od dnia 8 maja 2020 r., mając na względzie datę wniesienia pozwu.

Warto też zwrócić uwagę, że w wyroku z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24 (niepubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż jeżeli konsument reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika konsekwentnie od wniesienia pozwu domagał się stwierdzenia nieważności umowy i sąd nie stwierdził, że w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu stwierdzenie nieważności umowy mogło narazić konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, brak pouczenia o konsekwencjach upadku umowy nie ma istotnego znaczenia. Przyjęcie możliwości skutecznego zakwestionowania przez przedsiębiorcę realizacji obowiązku informacyjnego spoczywającego na sądzie w stosunku do konsumenta prowadziłoby do sytuacji, w której bank mógłby wykorzystać na swoją korzyść elementy ochrony przewidziane dla konsumenta. Co do zasady zatem niedokonanie pouczenia lub wykonanie tej czynności w sposób nie wystarczający, może być zatem kwestionowane przez konsumenta, a nie przez kredytujący Bank.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Paweł Grzegorzczak

Marta Romańska

Roman Trzaskowski

Na mocy art. 330 § 1 k.p.c. stwierdzam
niemożność podpisania uzasadnienia wyroku
przez sędziego SN Martę Romańską
z powodu długotrwałej nieobecności

Roman Trzaskowski

(K.L.)

[SOP]